

FÖRSLAG

Regional handlingsplan för civilsamhälle och social ekonomi 2026- 2030

Regional handlingsplan för civilsamhälle och social ekonomi 2026-2030

Anders Bro

2026-01-19

Diarienummer:24RS6109

Innehåll

Förord	4
Sammanfattning	5
Regional utvecklingsstrategi 2025-2030	6
Andra styrande dokument på regional nivå	7
Styrande dokument och initiativ på nationell nivå	7
Grundläggande principer	8
Roller	9
Styrande dokument och initiativ på EU-nivå	9
Arbetsprocess för att ta fram planen	10
Planens målgrupper	11
Finansiering av arbete utifrån planen	11
Handlingsplanens syfte	11
Mål, insatsområden och prioriterade aktivitetsområden	12
Insatsområde 1: att bidra till en ökad förståelse för civilsamhällets och den sociala ekonomins betydelse i utvecklingen av Örebro län	12
Prioriterade aktivitetsområden	12
Insatsområde 2: att skapa långsiktiga förutsättningar för civilsamhället och den sociala ekonomin i Örebro län	13
Prioriterade aktivitetsområden	14
Insatsområde 3: att skapa, stärka och samordna nätverk och mötesplatser för frågor om civilsamhälle och social ekonomi i Örebro län	16
Prioriterade aktivitetsområden	16
Insatsområde 4: att bidra till ett stärkt erfarenhetsutbyte kring civilsamhälle och social ekonomi i Örebro län genom ökad internationell samverkan	17
Prioriterade aktivitetsområden	18
Hur följs handlingsplanen upp?	18
Referenser och litteratur	19

Förord

Skall skrivas

Sammanfattning

Regional utvecklingsstrategi 2025-2030 (RUS) visar den länsgemensamma färdriktningen för utvecklingen av Örebro län. Strategin består av 10 prioriterade områden. Denna handlingsplan handlar primärt om det prioriterade området *Social sammanhållning och demokrati*, med särskilt fokus på civilsamhällets och den sociala ekonomins betydelse.

Civilsamhällets organisationer är självständiga aktörer. Civilsamhället, med sin egen logik och särskilda värden, spelar en viktig roll i den regionala utvecklingen. Civilsamhällets organisationer kan fylla olika roller och vara bärare av olika värden. Utöver att finnas och verka utifrån sin egen logik är civilsamhället därtill en viktig samverkanspartner för att arbeta med de frågor som identifieras i den regionala utvecklingsstrategin och i det löpande arbetet att uppnå en hållbar utveckling. Civilsamhället är i synnerhet viktigt för att nå de sociala hållbarhetsmål som pekas ut i Agenda 2030. För att stötta civilsamhällets etablerade former och aktiviteter, men också dess löpande förnyelse, krävs stöd från offentlig sektor. För att markera civilsamhällets ekonomiska betydelse har begreppet social ekonomi kommit att användas alltmer, i synnerhet i europeiska och internationella sammanhang.

Regional handlingsplan för civilsamhälle och social ekonomi 2026-2030 avser ett politikområde som växer i betydelse nationellt och internationellt. I utvecklingsarbetet är åtskilliga aktörer berörda och inblandade, först och främst civilsamhällets egna organisationer, men också offentlig sektor och det privata näringslivet. Även universitet spelar en viktig roll. Samtliga samhällssektorer är viktiga för att hantera våra gemensamma samhällsutmaningar.

För att bidra till genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin har föreliggande handlingsplan som grundläggande mål ett ökat samt stärkt deltagande och inflytande av civilsamhälle och social ekonomi i utvecklingen av Örebro län. Handlingsplanen har fyra insatsområden med prioriterade aktivitetsområden:

1. att bidra till en ökad förståelse för civilsamhällets och den sociala ekonomins betydelse i utvecklingen av Örebro län.
2. att skapa långsiktiga förutsättningar för civilsamhället och den sociala ekonomin i Örebro län.
3. att skapa, stärka och samordna nätverk och mötesplatser för frågor om civilsamhälle och social ekonomi i Örebro län.
4. att bidra till ett stärkt erfarenhetsutbyte kring civilsamhälle och social ekonomi i Örebro län genom ökad internationell samverkan.

Begreppen civilsamhälle och social ekonomi

Civilsamhället definieras här som en arena, skild från det offentliga, marknaden och det enskilda hushållet, där människor, grupper och organisationer agerar tillsammans för gemensamma intressen (jfr. SOU 2016:13). Ur ett formellt och organisatoriskt perspektiv ingår följande juridiska former i civilsamhället: ideella föreningar, ekonomiska föreningar, stiftelser, kooperativa hyresrättsföreningar, bostadsrättsföreningar, samfälligheter, ömsesidiga försäkringsbolag samt trossamfund.

Social ekonomi definieras här som organiserade verksamheter som primärt har samhällseliga ändamål, bygger på demokratiska värderingar och är organisatoriskt fristående från den offentliga sektorn. Dessa sociala och ekonomiska verksamheter bedrivs huvudsakligen i föreningar, kooperativ, stiftelser och liknande sammanslutningar. Verksamheter inom den sociala ekonomin har allmännyttan eller medlemsnytta, inte vinstintresse, som främsta drivkraft (Ds 1998:48, Kulturdepartementet 1999). Ur ett formellt och organisatoriskt perspektiv ingår samtliga av civilsamhällets associationsformer (se ovan) samt sociala företag, oavsett vilken associationsform verksamheten bedrivs i.

De två begreppen är överlappande. Begreppet civilsamhälle har en stor spridning i Sverige medan begreppet social ekonomi har en större spridning i andra europeiska länder och internationellt.

Regional utvecklingsstrategi 2025-2030

Syftet med Örebro läns regionala utvecklingsstrategi är att erbjuda en länsgemensam riktning och visa på prioriterade insatsområden för hur vi tillsammans kan ta tillvara länets potential för utveckling och tillväxt. De övergripande målen i strategin är stark konkurrenskraft, hög och jämlik livskvalitet samt god resurseffektivitet. Strategin består av ett antal prioriterade områden. Föreliggande handlingsplan handlar primärt om det prioriterade området *Social sammanhållning och demokrati*, med särskilt fokus på civilsamhällets och den sociala ekonomins betydelse.

Inom detta prioriterade område anger den regionala utvecklingsstrategin två strategiska inriktningar som har betydelse för denna handlingsplan. Den första inriktningen är att *skapa goda förutsättningar för ett starkt civilsamhälle, en stark folkbildning och sociala företag*. Den andra strategiska inriktningen är att *stärka insatser som bidrar till en inkluderande digitalisering och ökad internationell samverkan*. Utvecklingsstrategin pekar också ut tre önskvärda lägen 2030. Det första

är att *alla har möjlighet att forma sina liv*, där jämlikhet och jämställdhet är vägledande principer. Det andra är *ökad delaktighet i samhället* och det tredje önskvärda läget är *socialt företagande och innovation som möter samhällsutmaningar*.

Andra styrande dokument på regional nivå

Vid sidan av regional utvecklingsstrategi och föreliggande handlingsplan finns det flera andra styrande strategier som bidrar till att stärka förutsättningarna för civilsamhälle och social ekonomi i Örebro län. Den regionala innovationsstrategin för smart specialisering kan användas för att motivera aktiviteter för framväxten av sociala innovationer inom civilsamhälle och social ekonomi medan den regionala handlingsplanen för kompetensförsörjning kan stötta aktiviteter som inriktas på civilsamhällets och den sociala ekonomins betydelse för länets arbetsmarknad och kompetensförsörjning. Andra styrande strategier är till exempel länets Kulturplan och Biblioteksplan som pekar på sambandet mellan kultur, civilsamhälle och social ekonomi. Överenskommelsen om god och jämlik hälsa visar sektorns betydelse för hälsoinsatser i länet och den regionala internationaliseringsstrategin ger vägledning för civilsamhällets och den sociala ekonomins internationalisering.

Styrande dokument och initiativ på nationell nivå

Under de senaste åren har flera offentliga satsningar på nationell nivå genomförts i Sverige för att stärka det svenska civilsamhället. Samtliga är viktiga för de insatser som genomförs med ledning av Handlingsplan för civilsamhälle och social ekonomi 2026-2030. Under 2009 presenterade den dåvarande regeringen en proposition under rubriken *En politik för det civila samhället*. Regeringen ville lyfta fram det civila samhällets betydelse samt utveckla och tydliggöra relationen mellan staten och det civila samhället (Proposition 2009/10:55). Samma regering initierade senare arbetet med den s.k. Överenskommelsen mellan det offentliga och civilsamhället inom det sociala området. Ett särskilt Överenskommelsekansli inrättades och flera överenskommelser såg dagens ljus i Örebro län. Under 2018 ersattes detta kansli med Nationellt organ för dialog och samråd mellan regeringen och det civila samhället (NOD).

Samma år som principerna för civilsamhället presenterades i *Utredningen för ett stärkt civilsamhälle* (SOU 2016:13) överlämnades utredningen *Ordning och reda i välfärden* (SOU 2016:78). Utredningen hade uppdraget att föreslå ett nytt regelverk

för offentlig finansiering av privat utförda välfärdstjänster. Utredningen hade även haft i uppdrag att analysera och se över regelverket för upphandling och lagen om valfrihetssystem (LOV) som används när privata aktörer anförtros att utföra välfärdstjänster. Översynen syftade bl.a. till att lämna förslag om hur regelverken kunde förenklas och göras mer flexibla och om hur de kunde ändras för att förbättra förutsättningarna för idéburna aktörer.

I *Idéburen välfärd – betänkande från utredningen om idéburna aktörer i välfärden* (SOU 2019:56) pekar utredningen på att åtskilliga av välfärdsstatens institutioner har rötter i verksamheter som en gång utvecklades i civilsamhället. Utredningen betonar vikten av samverkan mellan offentlig sektor och civilsamhället för att utveckla samhällets välfärdsverksamhet.

Under 2018 presenterade också regeringen den första nationella strategin för sociala företag och sociala innovationer (Regeringskansliet 2018, se också Sveriges Kommuner och Regioner 2020). Strategin betonar att sociala företag kan bedrivas inom civilsamhället och inom privat näringsliv. Ett socialt företag är ett företag som, oberoende av associationsform, använder den affärsmässiga verksamheten som ett medel för att uppnå ett eller flera specifika samhällsnyttiga mål, mäter sitt resultat i relation till uppfyllelsen av de samhällsnyttiga mål företaget har angett samt återinvesterar merparten av sitt eventuella ekonomiska överskott i verksamheten eller i liknande verksamheter.

Grundläggande principer

Den nationella politiken inom det här området vilar på ett antal grundläggande principer som beskrivs i *Utredningen för ett stärkt civilsamhälle* (SOU 2016:13).

- *Principen om självständigt och oberoende* betyder att organisationerna och deras medlemmar ska ha möjlighet att självständigt bedriva sin verksamhet utan obefogad kontroll eller inblandning av offentliga aktörer.
- *Principen om dialog* att förhållandet mellan offentlig sektor och det civila samhället bör präglas av dialog för att bredda och fördjupa beslutsunderlag och för att bidra till ömsesidig förståelse och förtroende.
- Principen om *kvalitet* betyder att icke-vinstdrivande verksamhet i sig har ett egenvärde eftersom den bedrivs utifrån en viss värdegrund och utformas i samspel med sina medlemmar och brukare.
- Principen om *långsiktighet* betyder att goda, långsiktiga och stabila förutsättningar är nödvändiga för civilsamhällets existens och verksamhet. Detta omfattar bl.a. stabilitet i bidragssystemen, fördelningen mellan olika bidragsformer, rättsliga förutsättningar och de generella villkoren för civila samhället.

- Principen om *öppenhet och insyn* betyder att förtroende mellan offentliga aktörer och det civila samhället bygger på transparenta beslutsprocesser. Genom det offentliga öppenhet och insyn möjliggörs civilsamhällets funktion som röstbärare och opinionsbildare (se nedan), samtidigt som delar av civilsamhällets verksamhet finansieras av skattemedel, vilket kräver öppenhet i redovisningen.
- Principen om *mångfald* handlar bl.a. handlar om jämställdhet och ickediskriminering samt innebär att civilsamhället avspeglar och omfattar människor från olika delar av befolkningen.

Roller

Vid sidan av dessa principer vilar stora delar av den nationella politiken också på att civilsamhället har fem roller. Några av dem beskrivs kortfattat i den regionala utvecklingsstrategin, till exempel deras betydelse för demokrati och sammanhållning, men också för dess betydelse för framväxten av sociala företag och sociala innovationer. De fem roller som i forskning och utredningssammanhang brukar förknippas med civilsamhälle och social ekonomi är följande (jfr. Harding 2012).

- Rollen som *röstbärare* betyder att en organisation kan fungera som företrädare för medlemmarnas eller deltagarnas intressen och åsikter. Genom att vara röstbärare kan organisationen delta i det demokratiska samtalet.
- Rollen som *alternativ serviceproducent* betyder att civilsamhällets och den sociala ekonomins aktörer, vid sidan av offentligt ägda eller vinstdrivande tjänsteproducenter, kan erbjuda produkter, tjänster och service inom vård och omsorg, skola eller andra verksamhetsområden.
- Rollen att erbjuda *gemenskap* betyder att civilsamhället bidrar till att skapa sociala nätverk och stimulerar en känsla av gemenskap mellan dem som deltar i organisationernas verksamheter.
- Rollen som *demokratiskola* betyder att organisationerna erbjuder en plats där människor tillägnar sig demokratiska färdigheter och värderingar.
- Rollen som en *motvikt* eller som ett alternativ till offentliga eller vinstdrivande aktörer och sammanhang är ett sammanvägt resultat av ovanstående roller.

Styrande dokument och initiativ på EU-nivå

På EU-nivå finns ges social ekonomi ett väsentligt utrymme. Ofta används uttrycket *en social och solidaritetsbaserad ekonomi* för att peka på den sociala ekonomins starka betydelse för utvecklingen av ett breddat tillväxttänkande där medborgare och ett underifrånperspektiv står i fokus. EU-kommissionen pekar ut den sociala ekonomin som ett av flera industriella kluster i Europa. EU-kommissionen har

lanserat ett flertal olika initiativ där betydelsen av social ekonomi betonas för att skapa riktiga jobb, social inkludering, främjande av entreprenörskap, tillgång till allmän social service, sociala och miljömässiga innovationer och social sammanhållning.

EU-kommissionens handlingsplan för social ekonomi (2021-2030) är särskilt viktig. Handlingsplanen syftar till att skapa de rätta förutsättningarna för att den sociala ekonomin ska kunna utvecklas, öka möjligheterna för organisationer inom den sociala ekonomin att starta upp och expandera samt att säkerställa att den sociala ekonomin och dess potential erkänns ([Social Economy Action Plan - European Commission](#)).

Genom en särskild rekommendation 2023 har EU:s ministerråd betonat vikten av att nationella och regionala policys om social ekonomi utvecklas. Rådet rekommenderar medlemsländerna och dess regioner att vidta åtgärder för att framhålla och stödja den sociala ekonomins roll när den

- underlättar tillträdet till arbetsmarknaden, särskilt för utsatta eller underrepresenterade grupper
- verkar för social inkludering genom att erbjuda tillgängliga sociala tjänster och omsorgstjänster av hög kvalitet
- stimulerar kompetensutveckling, däribland färdigheter som behövs för den digitala och den gröna omställningen
- verkar för social innovation och hållbar ekonomisk utveckling (https://social-economy-gateway.ec.europa.eu/council-recommendation_en).

Arbetsprocess för att ta fram planen

Under hösten 2024 fattade Kulturnämnden inom Region Örebro län beslut om att revidera Handlingsplan för civilsamhälle och social ekonomi 2022-2025. Arbetet med att formulera föreliggande plan har samordnats av Område kultur och ideell sektor inom förvaltningen Regional utveckling. Kulturnämnden har löpande informerats om arbetet. Mot bakgrund av genomförandet av den tidigare handlingsplanen har samtal och workshops genomförts med flera verksamheter inom Region Örebro län och med företrädare för offentlig sektor samt civilsamhälle/social ekonomi i Örebro län. En remissversion skickades ut under 2025. Mot bakgrund av inkomna remissvar utformades den slutliga versionen. Planen fastställdes av Kulturnämnden 2026-02-13.

Planens målgrupper

Handlingsplan för civilsamhälle och social ekonomi vänder sig till flera aktörer. Civilsamhällets och den sociala ekonomins egna organisationer kan var för sig eller tillsammans finna stöd i planens insats- och aktivitetsområden, allt efter intresse och kapacitet. Vissa föreslagna aktiviteter vänder sig särskilt till civilsamhället och den sociala ekonomin. Inom offentlig sektor har först och främst Region Örebro län och länets kommuner viktiga roller. Den offentliga sektorns aktörer kan ansvara för olika aktiviteter, men kan också utgöra mottagare av insatser. Genom sin forskning och utbildningsverksamhet spelar Örebro universitet en viktig roll i genomförandet av handlingsplanen. Även det privata näringslivet är viktigt. Generellt sett krävs samverkan av olika parter för handlingsplanens genomförande. I anslutning till planens fyra insatsområden (se nedan) anges vilken/vilka aktörer som kan ta ett huvudansvar för de föreslagna aktiviteterna och om aktiviteterna bör riktas mot särskilda målgrupper.

Finansiering av arbete utifrån planen

Handlingsplan för civilsamhälle och social ekonomi 2026-2030 saknar egen budget. Men det finns flera möjliga finansieringskällor. Ett av dem är det så kallade 1:1-anslaget som är statliga regionala utvecklingsmedel som Region Örebro län beslutar om. Anslaget kan användas som medfinansiering till olika stödtyper i form av projektverksamhet, företagsstöd och stöd till kommersiell service. Fördelning av anslag mellan de olika stödtyperna beslutas årligen av Region Örebro läns Regionala tillväxtnämnd. Av strukturfonderna är det främst Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) och Europeiska socialfonden (ESF+) som kan användas för att finansiera satsningar som passar för den här handlingsplanen. Det finns även utvecklingsinriktad finansiering att tillgå i form av sociala investeringsfonder i några av länets kommuner. Vid sidan av dessa finansieringsformer finns utlysningar från både nationella och europeiska program att ansöka om medel ifrån.

Handlingsplanens syfte

Regional handlingsplan för civilsamhälle och social ekonomi 2026-2030 tar sin omedelbara utgångspunkt i önskvärda lägen och strategiska inriktningar i den regionala utvecklingsstrategin. Syftet med handlingsplanen är att fungera som ett styrdokument för det regionala arbetet kring civilsamhälle och social ekonomi.

Mål, insatsområden och prioriterade aktivitetsområden

För att bidra till genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin har föreliggande handlingsplan som grundläggande mål ett ökat samt stärkt deltagande och inflytande av civilsamhälle och social ekonomi i utvecklingen av Örebro län. I dialog med aktörer i länet har nedanstående fyra insatsområden samt prioriterade aktivitetsområden utmejslats.

Insatsområde 1: att bidra till en ökad förståelse för civilsamhällets och den sociala ekonomins betydelse i utvecklingen av Örebro län

Kunskapen om civilsamhällets och den sociala ekonomins egenvärde, dess betydelse, omfattning och utbredning behöver stärkas bland alla samhällssektorer.

Civilsamhällets och den sociala ekonomins aktörer har ofta en god förståelse för hur och på vilket sätt dess egna insatser bidrar till samhällsutvecklingen. Men det är lika viktigt att förtroendevalda och tjänstepersoner inom offentlig sektor, forskare och andra aktörer inom universitet samt företrädare för privat näringsliv förstår vilken roll och betydelse civilsamhället och den sociala ekonomin har i utvecklingen av Örebro län och för länets invånare, i linje med de principer som den nationella politiken vilar på. Det är också viktigt att öka kunskapen om civilsamhällets och den sociala ekonomins roller, alltifrån att vara en garant för demokratin till hur rollen som alternativ serviceproducent kan bidra till hur samhällsutmaningar kan hanteras i samverkan.

Prioriterade aktivitetsområden

Verka för att öka och stärka kunskapen hos offentlig sektor och civilsamhället och den sociala ekonomin om civilsamhällets och den sociala ekonomins betydelse för lokal och regional utveckling samt för utvecklingen av olika verksamhetsområden

Civilsamhälle och social ekonomi utgör en central del av samhället och det är viktigt att öka och stärka kunskapen om hur dessa organisationer bidrar till att utveckla Örebro län. Det är viktigt att både civilsamhället och social ekonomi samt offentlig sektor – tillsammans och var för sig - genomför aktiviteter som visar hur civilsamhälle och social ekonomi kan utveckla både tätorter och landsbygd. Det är också viktigt att civilsamhället och social ekonomi samt offentlig sektor genomför aktiviteter som visar hur civilsamhälle och social ekonomi bidrar till utvecklingen av olika verksamhetsområden, till exempel *cirkulär ekonomi* där åtskilliga organisationer redan verkar för att minska vårt gemensamma klimatavtryck eller inom *kulturområdet*

där åtskilliga organisationer spelar en viktig roll genom att erbjuda forum för ett rikt konst- och kulturliv i hela länet. Det är också viktigt att civilsamhället och social ekonomi samt offentlig sektor genomför aktiviteter som visar hur civilsamhälle och social ekonomi bidrar till utvecklingen av *arbetsmarknaden* och för de som behöver särskilt stöd att etablera sig på arbetsmarknaden. Civilsamhället och social ekonomi samt offentlig sektor bör också genomföra aktiviteter som visar på vikten av hur civilsamhället och den sociala ekonomin på olika sätt deltar i vår *välfärdsproduktion*, bidrar till *folkhälsa* och ingår i den löpande utvecklingen av länets *näringsliv*. Aktiviteter som visar hur civilsamhälle och social ekonomi bidrar till utvecklingen av *sociala innovationer* är av avgörande betydelse.

Verka för att öka och stärka kunskapen hos offentlig sektor och privat näringsliv om civilsamhällets och den sociala ekonomins grundläggande principer och roller

Det är viktigt att genomföra aktiviteter i hela länet som uppmärksammar och betonar civilsamhället och den sociala ekonomin. Här kan många aktörer bidra. Aktiviteterna kan utgå ifrån de principer och roller som präglar civilsamhälle och social ekonomi. Aktiviteterna bör främst riktas mot offentlig sektor och privat näringsliv och bör klargöra civilsamhällets och den sociala ekonomins principer och roller.

Verka för att säkerställa tillgången till statistik om civilsamhället och den sociala ekonomin i Örebro län

Tillgången på statistik för civilsamhälle och social ekonomi är begränsad i Sverige och här finns stora utvecklingsområden. En utvecklad statistik skulle kunna ge faktabaserade underlag för att bättre förstå, utvärdera och stärka sektorns roll. En utvecklad statistik kan öka förståelsen för sektorns betydelse, dess storlek (antal organisationer, ekonomi) och resultat och härigenom identifiera utmaningar och lösningar. En utvecklad statistik kan ge underlag för politiker, beslutsfattare och organisationer att driva debatt och att fatta välgrundade beslut om hur civilsamhället fungerar och vilka insatser som behövs. En utvecklad statistik är viktig för både civilsamhällets och den sociala ekonomins aktörer, men också för den offentliga sektorn. Ansvaret för statistikutvecklingen ligger främst på Region Örebro län.

Insatsområde 2: att skapa långsiktiga förutsättningar för civilsamhället och den sociala ekonomin i Örebro län

Även om civilsamhällets och den sociala ekonomins organisationer är självständiga aktörer och fristående från offentlig verksamhet har många av dem en relation till den offentliga sektorn och dess olika stödformer. För vissa organisationer är föreningsbidraget den största intäkten. Redan idag fördelas åtskilliga miljoner i

föreningsbidrag inom Örebro län. Andra organisationer säljer tjänster till offentlig sektor och privat näringsliv, bland annat via upphandling. Åter andra samverkar med offentlig sektor genom så kallade idéburna offentliga partnerskap.

Utvecklingsinriktade stödformer, till exempel sociala investeringsfonder, finns i några av länets kommuner som på olika sätt kan komma civilsamhället och den sociala ekonomin till del. Mikrofonden Mälardalen är civilsamhällets och den sociala ekonomins eget riskkapitalinstitut.

Prioriterade aktivitetsområden

Verka för offentliga föreningsstöd

Föreningsstödet är en av de viktigaste delarna i hur offentlig sektor kan skapa förutsättningar för många organisationer. Mot bakgrund av egna politiska beslut svarar Region Örebro län och länets kommuner för hur regionala respektive kommunala föreningsstöd prioriteras.

Verka för utvecklade finansieringsformer och andra stödfunktioner

Utöver föreningsstödet kan offentlig sektor bidra till att befintliga finansieringsformer och stödstrukturer löpande ses över och utvecklas. Här kan särskilt anpassade och riktade stöd tas fram för verksamheter inom civilsamhälle och social ekonomi som på olika sätt vill bidra till att hantera samhällsutmaningar. Ett exempel är att stöd och resurser till utvecklingen av sociala innovationer inom civilsamhället och den sociala ekonomin kan behöva stärkas. Här är det viktigt att det finns resurser och stödsystem som kan fånga upp idéer i tidigt skede, men också för att stötta utvecklingen av idéer, samt för att testa och att sprida lösningar. Här finns redan flera enskilda organisationer och nätverk, men kanske främst Partnerskapet för sociala innovationer. Här kan stöd från Region Örebro län och länets kommuner bidra till att stärka de sociala innovationernas förutsättningar i länets innovationsstödjande system.

Civilsamhället och den sociala ekonomin har ett eget riskkapitalinstitut i form av Mikrofonden Mälardalen. Mikrofonden ger lån till verksamheter som är kooperativt eller ideellt organiserade och som har samhällsnytta i fokus. Lånen kan användas till garantier vid banklån eller som förlagsinsatser. Samtidigt som Mikrofondens utrymme är begränsat ökar behovet av dessa typer av lån. Hittills har aktörer från olika samhällssektorer bidragit med finansiellt kapital till Mikrofonden Mälardalen. Men stödet behöver stärkas. Här kan både civilsamhället och den sociala ekonomin själva bidra med kapital, men också offentlig sektor och det privata näringslivet. Genom att tillskjuta mer kapital till Mikrofonden Mälardalen kan antalet investeringar i kooperativt eller ideellt organiserade och samhällsnyttiga verksamheter öka.

Verka för att stärka och utveckla sociala företag

De sociala företagen har särskilda behov av stöd. Det är företag som ofta bedrivs inom civilsamhället och som har samhällsnytta i fokus. Sociala företag återinvesterar eventuellt överskott i den egna verksamheten och resultat mäts i relation till aktuell samhällsutmaning. Som rådgivningsorganisation har Coompanion ett särskilt ansvar för att stötta utvecklingen av sociala företag, alltifrån affärsutveckling till kompetensutveckling. Ofta sker rådgivningen i nära samverkan med Mikrofonden Mälardalen. I takt med ett ökande intresse av att hantera samhällsutmaningar i nya former och att samverka med offentlig sektor, ökar också behovet av rådgivning, metodstöd, kompetensutveckling och marknadsföring av tjänster. Även om civilsamhällets och den sociala ekonomins egna organisationer svarar för dessa stödinsatser kan Region Örebro län och länets kommuner bidra med resurser för att stärka dessa insatser.

Öka den offentliga upphandlingen av produkter, tjänster och service från civilsamhället och den sociala ekonomin

Upphandling är ett kraftfullt verktyg där offentlig sektor kan köpa specifika tjänster av civilsamhället och den sociala ekonomin, präglade av sektorns unika värden och expertis. Andelen offentliga upphandlingar hos Region Örebro län och länets kommuner som riktar sig till civilsamhället och den sociala ekonomin är idag begränsad. I takt med att nya samverkansformer utvecklas samtidigt som samhällsutmaningarna behöver hanteras på nya sätt kan upphandling bli ett allt viktigare redskap.

Offentlig sektor har för det första ett stort ansvar för att genomföra särskilda utbildnings- och informationsinsatser där aktuella regler kring upphandling klargörs. I dessa insatser bör särskilt uppmärksammas civilsamhällets och den sociala ekonomins behov av tidig dialog, tydliga och anpassade krav, flexibla villkor när det gäller betalning och avtalsstorlek samt förståelse för sektorns unika förutsättningar. Genom att undvika för stora och standardiserade avtal kan civilsamhället utvecklas som en strategisk partner, inte bara som en enskild leverantör. Offentlig sektor har ett ansvar för att upphandlingen av produkter, tjänster och service från civilsamhället och den sociala ekonomin ska öka. Det privata näringslivet kan på liknande sätt köpa produkter, tjänster och service från civilsamhället och den sociala ekonomin

Stärk kunskapen hos offentliga aktörer om idéburna offentliga partnerskap

Ett idéburet offentligt partnerskap (IOP) är en överenskommelse om samverkan mellan offentlig och idéburen sektor i syfte att uppnå ett visst allmännyttigt samhälleligt mål. Ett IOP är inte rättsligt reglerat, men ska enligt en särskild vägledning bygga på ett gemensamt samverkansbehov där båda parter har ett

gemensamt engagemang och ansvar för att uppnå det gemensamt formulerade målet. Ett IOP ska präglas av en ömsesidig samverkansrelation som bygger på tillit med syftet att uppnå ett visst samhälleligt mål, och inte på ett kommersiellt avtal. Målet eller målen som ska uppnås ska vara allmännyttiga, och det ska inte finnas några färdiga lösningar eller tjänster som kan köpas. Båda parter ska bidra med resurser till verksamheten. Det behöver inte handla om pengar utan den idéburna parten kan exempelvis bidra med ideellt arbete och den offentliga parten med lokaler eller administrativa resurser. Ett IOP kan användas i situationer där det inte är fråga om vare sig bidrag eller upphandling.

Kunskapen om IOP är generellt sett låg inom offentlig sektor. Här har Region Örebro län respektive kommuner ansvaret för att stärka kunskapen om IOP i sina egna organisationer.

Insatsområde 3: att skapa, stärka och samordna nätverk och mötesplatser för frågor om civilsamhälle och social ekonomi i Örebro län

Det är betydelsefullt att civilsamhälle och social ekonomi har möjlighet till erfarenhetsutbyte och lärande. Redan idag finns sådana förutsättningar i form av olika nätverk och mötesplatser. Men i takt med att civilsamhälle och social ekonomi får en alltmer framträdande roll i utvecklingen av Örebro län behövs etablerade forum där principer, roller och samverkan ventileras.

Prioriterade aktivitetsområden

Öka erfarenhetsutbytet inom civilsamhälle och social ekonomi

Civilsamhällets och den sociala ekonomins organisationer är självständiga aktörer och fristående från offentlig sektor. Av det skälet är det viktigt att civilsamhället och den sociala ekonomin kan upprätthålla och stärka sitt egenvärde i egna forum och nätverk. Föreningsråd finns i några av länets kommuner. Det finns ett stort behov av att på egen hand öka erfarenhetsutbytet, för att stärka identitet och sammanhållning samt klargöra sina roller och gemensamma förhållningssätt mot offentlig sektor och privat näringsliv. Ansvaret för att öka erfarenhetsutbytet inom civilsamhällets och den sociala ekonomins egna forum och nätverk ligger hos civilsamhället och den sociala ekonomin. Däremot kan offentlig sektor bidra med finansiering för att stärka dessa forum och nätverk.

Öka erfarenhetsutbytet mellan offentliga aktörer

Offentlig sektor har en viktig roll i att stärka civilsamhällets och den sociala ekonomins förutsättningar. Erfarenhetsutbytet kan utökas inom offentlig sektor om hur offentliga policydokument och handlingsplaner kan stärka civilsamhälle och social ekonomi. Likaså erfarenhetsutbytet om hur mötesformer och samverkan med civilsamhällets och den sociala ekonomins företrädare kan utvecklas. Region Örebro län har ansvaret för att stärka det länsgemensamma erfarenhetsutbytet mellan offentliga aktörer kring dessa frågor.

Verka för att stärka sektorsövergripande nätverk och mötesplatser

Vid sidan av att stärka civilsamhällets egna nätverk och lärandet inom offentlig sektor om civilsamhälle och social ekonomi är sektorsövergripande och gemensamma forum av central betydelse. Dessa sektorsövergripande forum kan med fördel utvecklas i olika delar av länet. Här kan samtal och strategier om både specifika och avgränsade frågor samt om allmänna samhällsutmaningar föras och utvecklas. Inom hälso- och sjukvården finns sedan länge etablerade och betydelsefulla brukarråd. Dialogträffar mellan offentlig sektor och föreningar med föreningsstöd är andra exempel. Projekt eller andra typer av samarbeten där civilsamhället och den sociala ekonomin samverkar med andra aktörer i hanteringen av samhällsutmaningar är viktiga att etablera och utveckla. Både civilsamhället och den sociala ekonomin har tillsammans med offentliga aktörer ett ansvar för att utveckla dessa typer av forum. Partnerskapet för sociala innovationer är ett exempel som på regional nivå involverar både offentlig sektor, universitet och företrädare för civilsamhälle och social ekonomi. Partnerskapet samordnas av två organisationer från civilsamhället och den sociala ekonomin. Region Örebro län ansvarar för finansieringen av partnerskapets samordning.

Samtliga dessa typer av sektorsövergripande och gemensamma forum är viktiga för att möta länets samhällsutmaningar och för att utveckla samverkan och roller.

Insatsområde 4: att bidra till ett stärkt erfarenhetsutbyte kring civilsamhälle och social ekonomi i Örebro län genom ökad internationell samverkan

Civilsamhällets och den sociala ekonomins aktörer, offentlig sektor och universitet deltar redan i projekt, nätverk och andra typer av internationella forum som handlar om civilsamhälle och social ekonomi. Genom ett aktivt internationellt deltagande finns det stora möjligheter att dels lära av andra länder, dels sprida kunskaper och erfarenheter från länet till utländska samarbetspartners. Genom ett internationellt deltagande skapas också förutsättningar för olika typer av internationella samarbeten.

Prioriterade aktivitetsområden

Verka för att utveckla det internationella deltagande från Örebro län

Flera internationella forum, nätverk, projekt och enskilda organisationer är relevanta för de ambitioner och målsättningar som Örebro län har inom området civilsamhälle och social ekonomi. Region Örebro län, kommuner, universitetet och civilsamhällets och den sociala ekonomins organisationer – och andra intresserade parter - bör ställa sig positiva till partnersök och till förfrågningar om projekt- och nätverkssamarbete och bör underlätta för aktörer i länet att delta i ett internationellt samarbete. Det betyder ett aktivt deltagande på relevanta forum, konferenser, seminarier/webinarier eller möten. Det innebär också att organisationer i länet själva tar initiativ till att aktivt undersöka intresse för att delta i projektansökningar och projektsamarbeten med utländska partners. Ett internationellt deltagande bidrar till lärande och utveckling som ger resultat och effekter för både individer och organisationer i länet

Offentlig sektor respektive civilsamhället och den sociala ekonomin har generellt sett skilda förutsättningar att delta i ett internationellt erfarenhetsutbyte. Många organisationer inom civilsamhället och den sociala ekonomin är små och har begränsade resurser, både personellt och ekonomiskt. För att öka deras möjligheter att delta bör offentlig sektor dels i så stor utsträckning som möjligt undersöka möjligheterna att fungera som administrativt stöd i samband med projektansökningar, dels säkerställa hur tillgängliga resurser kan användas som medfinansiering för civilsamhällets deltagande i EU-projekt.

Öka erfarenhetsutbytet i länet av internationellt deltagande

Det är viktigt att erfarenheter från internationella forum, nätverk, projekt och organisationer ventileras, samordnas och sprids i länet. Erfarenheterna måste komma många till del för att bidra till ett systematiskt lärande. Härigenom kan både strategiska överväganden samt operativa arbetssätt och organisatoriska lösningar i länet vidareutvecklas. För att säkerställa ett brett erfarenhetsutbyte kan med fördel befintliga forum och nätverk användas, till exempel de stormöten och samhällssamtal som organiseras av Partnerskapet för sociala innovationer.

Hur följs handlingsplanen upp?

Årligen genomförs en uppföljning av handlingsplanen. Planens målgrupper ges då möjlighet att kommentera vilka åtgärder som respektive aktör har genomfört i relation till planens fyra insatsområden.

Referenser och litteratur

Ds 1998:48. Social ekonomi i EU-landet Sverige – tradition och förnyelse i samma begrepp.

Kulturdepartementet (1999) *Social ekonomi – en tredje sektor för välfärd, demokrati och tillväxt?* Rapport från en arbetsgrupp. Regeringskansliet, Kulturdepartementet.

Proposition 2009/10:55 *En politik för det civila samhället.*

Regeringskansliet (2018) *Regeringens strategi för sociala företag och sociala innovationer – ett hållbart samhälle genom socialt företagande och social innovation.*

Region Örebro län *Regional utvecklingsstrategi 2025-2030.*

Social Economy Action Plan - European Commission

SOU 2016:13 *Palett för ett stärkt civilsamhälle.* Betänkande av Utredningen för ett stärkt civilsamhälle.

SOU 2016:78 *Ordning och reda i välfärden.* Betänkande av Valfärdsutredningen.

SOU 2019:56 I *Idéburen välfärd.* Betänkande från utredningen om idéburna aktörer i välfärden.

Sveriges Kommuner och Regioner (2020) *Ny väg till innovativa välfärdslösningar. En handbok om samverkan med sociala företag.* Stockholm: Sveriges Kommuner och Regioner.

https://social-economy-gateway.ec.europa.eu/council-recommendation_en